

Rijksgebouwendienst
Ministerie van Volkshuisvesting,
Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Een waardevol monument: lust of last?

Verslag van de expert meeting 'Wat kunnen we leren van paleis Soestdijk voor de toekomst van een monument?' gehouden op maandag 5 oktober 2009

Waardepaling van monumenten was het centrale thema tijdens een expert-meeting die het programmateam Herbestemming Paleis Soestdijk begin oktober 2009 organiseerde. Aanleiding was het cultuurhistorisch onderzoek Soestdijk dat eerder dit jaar werd afgerond. De inzichten uit dit onderzoek vormen samen met resultaten van een groot aantal andere projecten de bouwstenen om tot een nieuwe bestemming voor Soestdijk te komen. Waarbij cultuurhistorische waarden gewogen moeten worden ten opzichte van andere waarden, belangen en randvoorwaarden. Met als belangrijke vraag: vormen de cultuurhistorische waarden een kans of een bedreiging voor de toekomst van Soestdijk?. Of met andere woorden: is een waardevol monument een lust of een last?

Ruim 45 experts, afkomstig van overheden, universiteiten en expert-organisaties werden bijgepraat over de herbestemming van Soestdijk en het belang van cultuurhistorisch onderzoek daarbij. Ook de methode van bouwhistorisch onderzoek die momenteel door de Rijksgebouwendienst wordt toegepast kwam uitgebreid aan bod. De grote meerwaarde van deze methode is dat transparant wordt gemaakt hoe experts via gegevensverzameling en analyse, vervolgens via interpretaties op basis van hun kennis en ervaring komen tot uitspraken over waarden van het onderzoeksobject. Door de interpretaties inzichtelijk te maken kan het gesprek over die waarden gevoerd worden en kunnen beslissers betere afwegingen maken.

De Rijksgebouwendienst heeft, naast Paleis Soestdijk, ook andere monumenten met deze nieuwe methode in kaart gebracht. De gegevens zitten in de zogenaamde 'onderzoeksassistent' en zijn voor betrokken partijen te raadplegen. Groot voordeel is dat de gegevens software-onafhankelijk opgeslagen zijn zodat ze tot in de lengte van jaren gebruikt kunnen worden, los van welke nieuwe software en gebruiksmogelijkheden er in de toekomst ook ontwikkeld worden.

Uiteraard was er ook aandacht voor de resultaten van het onderzoek zelf, dat een geslaagd voorbeeld is van een multidisciplinaire benadering om de waarde van een monumentale buitenplaats in kaart te brengen. Drie invalshoeken stonden centraal, namelijk gebruik, bouw en architectuur. Vanaf de 17^e eeuw is er bijgebouwd, verbouwd en gemoderniseerd. Totdat prinses Juliana en prins Bernhard er met hun gezin gingen wonen was Soestdijk ingericht voor 'deeltijdbewoning' en soms lieten eigenaren het huis jarenlang links liggen.

Naar voren komt dat de hele buitenplaats een hoge monumentwaarde heeft. Wat het paleis betreft zijn vooral het corps de logis (het middenstuk met de historische vertrekken) en het linker deel van de Baarnse vleugel (waar koningin Juliana met haar gezin woonde) van belang. De waardestellingen wijzen overigens niet in één bepaalde richting en bieden, mede door hun transparantie, goede aanknopingspunten om het paleis een nieuwe toekomst te geven. Eén van de aanbevelingen was om nader tuin- park- en boshistorisch onderzoek uit te voeren. Dit aanvullende onderzoek wordt eind 2009 afgerond. Een last zal het paleis, zeker vanuit cultuurhistorisch perspectief, waarschijnlijk niet worden. Of dat ook geldt voor de financiële kant is nog maar de vraag.

Bij de verschillende opties die momenteel worden uitgewerkt is duidelijk is geworden dat het noodzakelijk is om te kunnen beschikken over congres- en logiesfaciliteiten. Omdat het paleis

daarvoor niet zo geschikt is, zullen deze zo goed als zeker elders gerealiseerd moeten worden. Bijvoorbeeld bij of in plaats van andere gebouwen op het landgoed.

Conclusie van de middag was dat transparant en toegankelijk cultuurhistorisch onderzoek van belang is voor behoud en ontwikkeling van monumenten. Het delen van kennis hoe het beste omgegaan kan worden met waardestellingen is cruciaal. Zeker nu beslissingen over de toekomst van een monument steeds vaker op decentraal niveau genomen gaan worden. Belangrijke opgave is om kennis en ervaringen systematisch aan te vullen en te delen, zodat monumenten verzekerd zijn en blijven van een waardevolle toekomst.

Jan Altenburg,
Directeur Paleis Soestdijk, Rijksgebouwendienst

Meer informatie:

- Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek: lezen en analyseren van cultuurhistorisch erfgoed (pdf)
- Paleis Soestdijk: cultuurhistorisch beschreven en gewogen (www.rijksgebouwendienst.nl/projecten)
- Toekomst Soestdijk in zicht? Resultaten, inzichten en ambitie (www.rijksgebouwendienst.nl/projecten)